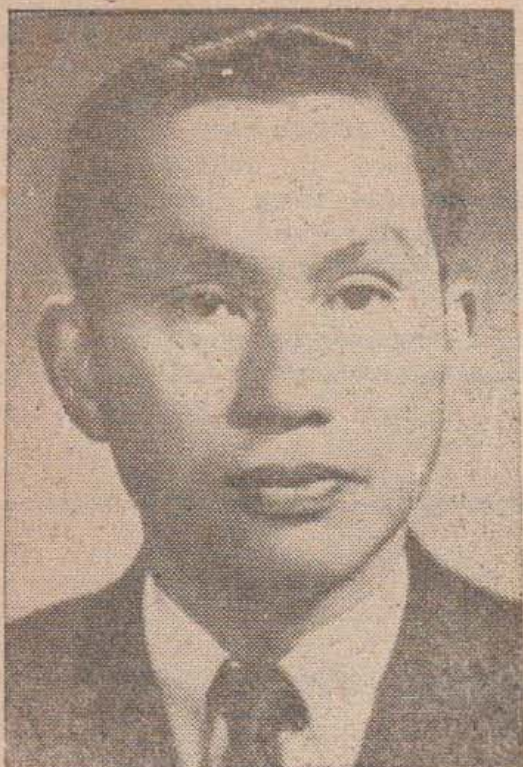

TƯƠNG NHỚ ANH ĐẶNG VĂN NGŨ

VŨ THỊ PHAN

ANH hùng liệt sĩ, Giáo sư Đặng Văn Ngữ là Viện trưởng đầu tiên của Viện Sốt rét - ki sinh trùng và côn trùng. Anh cũng là người đầu tiên đã giúp cho Đảng và Chính phủ đề ra kế hoạch tiêu diệt sốt rét ở các tỉnh phía bắc. Nhân dịp kỉ niệm 20 năm ngày thành lập Viện Sốt rét - ki sinh trùng và côn trùng, chúng tôi muốn nhắc lại tấm gương và những bài học của Anh để tiếp tục hoàn thành tốt nhiệm vụ của Đảng, Chính phủ và nhân dân đã giao phó cho ngành sốt rét - ký sinh trùng và côn trùng, và cũng là để tiếp tục và phát huy sự nghiệp của Anh.

Nói đến Giáo sư Đặng Văn Ngữ, trước hết chúng ta nói đến một nhà tri thức, được cách mạng giác ngộ, đã kết hợp chặt chẽ lòng yêu khoa học, lòng yêu nước và yêu chủ nghĩa xã hội. Anh đã hiến toàn bộ cuộc đời mình để phục vụ sức khỏe của nhân dân, phục vụ cho việc giải phóng hoàn toàn đất nước. Trước Cách mạng tháng Tám, Anh đã là cán bộ giảng dạy về chuyên khoa ki sinh trùng Trường đại học I Dược khoa Đông-dương. Anh là người thầy thuốc đầu tiên chọn

chuyên khoa này vì Anh thấy rằng ở nước ta, những bệnh do ki sinh trùng như sốt rét, giun sán, và những bệnh do côn trùng làm trung gian, như dịch hạch, viêm não..., là gánh nặng và là mối đe dọa lớn cho sức khỏe của hàng triệu đồng bào. Được học bổng sang tu nghiệp ở Nhật-bản và đã được tuyển vào làm việc trong những phòng thí nghiệm của Mĩ ở Nhật, nhưng Anh đã từ bỏ những điều kiện trang thiết bị sẵn có ở đó để về nước hoạt động. Được tổ chức đưa về Khu căn cứ địa Việt-bắc tham gia cuộc kháng chiến chống Pháp, Anh vừa dạy học, vừa nghiên cứu. Trong những điều kiện rất khó khăn, tuy có được trên quan tâm giúp đỡ, Anh vẫn phải đấu tranh với nhiều thiếu thốn và với chính bản thân để tạo những điều kiện tối thiểu cho công tác nghiên cứu khoa học. Để phục vụ cho việc điều trị các chiến sĩ bị thương ở tiền tuyến, Anh đã nghiên cứu và hướng dẫn cán bộ quân y sản xuất nước tọc Penixilin. Tuy cách dùng còn có khó khăn và tác dụng không bằng được Penixillin mua ở nước ngoài, nhưng đây là sản phẩm của việc kết

hợp tim tôi khoa học với tinh thần tự lực cánh sinh, đã được đánh giá cao lúc bấy giờ.

Sau chiến thắng Điện-biên-phủ, công tác nghiên cứu và chống các bệnh do kí sinh trùng và côn trùng có những điều kiện mới để mở rộng hoạt động Đại hội Đảng lần thứ 3 thông qua Nghị quyết tiêu diệt sốt rét trên những tỉnh phía bắc. Trong thời gian này, Giáo sư Đặng Văn Ngữ đã có những hoạt động sôi nổi và ở nhiều lĩnh vực khác nhau.

Anh làm kế hoạch và giúp Bộ I tế chỉ đạo thực hiện công tác tiêu diệt sốt rét. Anh giảng dạy và đào tạo đội ngũ i bác sĩ và xây dựng mạng lưới chuyên khoa sốt rét, kí sinh trùng và côn trùng. Anh đi rất nhiều nơi, từ những bản làng hẻo lánh miền núi đến các thôn xóm đông dân vùng ven biển, để cùng với anh chị em trong ngành điều tra, nghiên cứu, thí điểm, thực nghiệm những vấn đề cấp thiết của bệnh sốt rét. Anh đã cùng một số anh chị em soạn sách hướng dẫn công tác tiêu diệt sốt rét, viết sách báo, xây dựng phim và triển lãm để tuyên truyền vấn đề này trong nhân dân. Hằng năm, Anh tổ chức những hội nghị tổng kết và hội nghị khoa học, vừa để tập trung các tư liệu và kinh nghiệm của địa phương, vừa để tập dượt cho toàn ngành tiến dần trên con đường nghiên cứu khoa học.

Cuộc kháng chiến chống Mĩ cứu nước bùng nổ, Giáo sư Đặng Văn Ngữ đề nghị với Chính phủ tiếp tục tiêu diệt sốt rét ở các tỉnh phía bắc, và Anh cùng nhiều anh chị em trong Viện trực tiếp đi nghiên cứu những vấn đề mới do chiến tranh đặt ra ở tuyến lửa Vĩnh-linh, Quảng-bình, tây Thừa-thiên. Chính ở chiến trường nóng bỏng, cách đây vừa đúng 10 năm - Anh đã hy sinh, cùng với 1 số anh chị em khác, trong lúc làm nhiệm vụ nghiên cứu để tìm ra những biện pháp tốt nhất, giúp cho việc phòng chống sốt rét cho đồng bào và chiến sĩ miền Nam.

Nhìn lại các hoạt động của Giáo sư Đặng Văn Ngữ, chúng ta thấy học tập được nhiều trong tư tưởng và tác phong khoa học của Anh.

Giáo sư Đặng Văn Ngữ được các anh chị em trong ngành mến phục, vì Anh say mê công tác, dù là công tác tổ chức hay công tác nghiên cứu, dù là công tác huấn luyện hay công tác tuyên truyền, dù là công tác ở phòng thí nghiệm hay ở thực địa. Bằng tấm gương của mình, Anh đã nói lên với chúng ta 1 chân lí là: con người làm khoa học, nếu không có lòng say mê khoa học, thì không bao giờ đạt được kết quả cao trong công tác của mình.

Chính vì anh say mê khoa học, nên anh tin ở khả năng của khoa học, anh tin ở khả năng của nước ta sẽ tiến mạnh trên con đường phát triển khoa học. Anh có hoài bão lớn. Hoài bão lớn của Anh là được thấy sau một thời gian nhất định, sốt rét sẽ bị thanh toán trên đất nước Việt-nam, chấm dứt sự lưu hành hàng ngàn năm của bệnh này, đáp ứng lòng mong mỏi của nhiều thế hệ, nhất là những đồng bào ở miền núi. Hoài bão này đang càng ngày càng trở thành hiện thực.

Một đức tính đáng quý nữa của nhà khoa học Đặng Văn Ngữ là tinh độc lập sáng tạo về suy nghĩ, kết hợp với tác phong cụ thể cần cù và tỉ mỉ. Được làm việc với Anh, chúng tôi thấy Anh rất say mê, tìm tòi và tích lũy những dữ kiện khoa học. Anh rất chăm chỉ đọc sách. Anh chú trọng ghi chép và sắp xếp theo từng vấn đề để liên tưởng hợp và hệ thống hóa. Vì vậy, Anh đã theo dõi được kịp thời những bước đi của ngành ở ngoài nước cũng như ở trong nước. Song, không bao giờ Anh quên thực tế Việt-nam. Những công trình nghiên cứu của Anh và do Anh chỉ đạo để phục vụ cho công tác tiêu diệt sốt rét đã chứng tỏ điều này. Đó là qui mô của công tác điều tra cơ bản, làm những năm từ 1951 đến 1961, huy động 36 đội, điều tra 1/10 dân số vùng sốt rét (khoảng 1/2 triệu người) gấp 3 lần toàn bộ các cuộc điều tra trong thời kì Pháp thuộc. Nhờ có điều tra tốt, nên việc phân vùng sốt rét được chính xác. Và từ việc phân vùng đó mà có những biện pháp cụ thể cho mỗi vùng. Đó là việc theo dõi mùa sốt rét ở những vùng điển hình, nhờ đó mà xây dựng được lịch chống sốt rét trong năm cho từng vùng, giúp cho việc thực hiện những biện pháp được chủ động, kịp thời và cũng giúp cho việc tổ chức đời sống, học tập của các cán bộ sốt rét được nhịp nhàng. Đó là những thí điểm sốt rét với qui mô khác nhau, ở những vùng khác nhau, để thực nghiệm và đánh giá hiệu quả của những biện pháp chống sốt rét lớn như phun DDT, điều trị hàng loạt. Trong tiêu diệt sốt rét, từ thực tế Việt-nam đã xuất hiện nhiều vấn đề mới. Giáo sư Đặng Văn Ngữ cùng với anh chị em trong Viện đã chủ động đi vào và phát hiện những vấn đề đó để tìm cách giải quyết. Thí dụ: vấn đề sốt rét đồng bằng ven biển, vấn đề muỗi ngoài trời, vấn đề kí sinh trùng kháng thuốc v.v... và đã giải quyết những vấn đề đó có kết quả.

Đề tiêu diệt sốt rét ở Việt-nam, bên cạnh những biện pháp đã có hiệu quả của thế giới, cần sưu tầm, tìm hiểu, khảo sát những dược liệu trong nước có khả năng diệt và xua muỗi, diệt kí sinh trùng và nâng cao sức đề kháng của cơ thể. Giáo sư Đặng Văn Ngữ

cũng đã trực tiếp chỉ đạo nhiều đề tài theo hướng này.

Những người cộng tác và học trò của Giáo sư Đặng Văn Ngữ không thể nào quên tác phong cụ thể, cần cù và tỉ mỉ của Anh. Tôi còn nhớ đã nhiều lần anh ngồi hàng giờ để quan sát những liêu bản khó hoặc đặc biệt, để kiểm tra lại những kết quả đã được báo cáo. Anh chỉ bảo cho các học trò của Anh từng li từng tí, từ cách dải giọt máu trên lam, từ cách cầm ống nghiệm bắt muối, đến cách kéo ống thủy tinh làm kim cầm tiêu bản muối để tránh han rỉ. Anh rất chăm chú đến việc bảo quản, sửa chữa, cải tiến và sáng chế những dụng cụ nghiên cứu. Chính tác phong của Anh đã nói lên một yêu cầu quan trọng đối với cán bộ nghiên cứu và giảng dạy là: phải rất cụ thể, cần cù và tỉ mỉ, phải rất

kiên trì thì mới có thể có những bước đi vững chắc trên « con đường gập ghềnh của khoa học ».

Nhắc lại cuộc đời và những bài học của Anh hùng Liệt sĩ, Giáo sư Đặng Văn Ngữ, chúng ta thấy càng thêm tin tưởng vào tương lai của ngành chuyên khoa sốt rét, ki sinh trùng và côn trùng mà Anh đã xây dựng. Sự nghiệp mà Anh đã bắt đầu, đang được tiếp tục. Những thế hệ mới đang noi gương Anh, đang phát huy những đức tính tốt đẹp của Anh để thực hiện Nghị quyết của Đại hội Đảng lần thứ 4 là « Thanh toán bệnh sốt rét trong cả nước », góp phần bảo đảm sức lao động để thực hiện thành công kế hoạch 5 năm 1976 - 1980 và góp phần xây dựng nền I học Việt-nam xã hội chủ nghĩa.

MỘT SỐ SÁCH PHỤC VỤ CÁN BỘ QUẢN LÝ KHOA HỌC KỸ THUẬT

sẽ xuất bản năm 1978 của Nhà xuất bản Khoa học và kỹ thuật

Những vấn đề quản lý khoa học trong điều kiện cách mạng khoa học — kỹ thuật

V. G. Sorin, do Đoàn Phương dịch. Dày khoảng 450 trang. Giá ước 1đ50. Dự kiến in 10 000 bản, xuất bản quý III năm 1978.

Quản lý liên hiệp xí nghiệp và xí nghiệp xã hội chủ nghĩa

D. Gvixianhi..., do Vũ Duy Từ... dịch. Dày khoảng 1 000 trang. Giá ước 3đ30. Dự kiến in 10 000 bản, xuất bản quý III năm 1978.

Mở đầu hệ thống quản lý tự động

V. G. Sorin, do Nguyễn Trung dịch. Dày khoảng 460 trang. Giá ước 1đ50. Dự kiến in 10 000 bản, xuất bản quý IV năm 1978.

Cơ sở pháp chế và tâm lý học xã hội của quản lý

V. G. Sorin, do Vũ Cao Đàm dịch. Dày khoảng 400 trang. Giá ước 1đ50. Dự kiến in 10 000 bản, xuất bản quý IV năm 1978.

Bàn về cách mạng khoa học — kỹ thuật

A. Guxarov..., do Lê Thanh Giang dịch. Dày khoảng 300 trang. Giá ước 1đ10. Dự kiến in 50 000 bản, xuất bản quý IV năm 1978.

Khoa học và kỹ thuật năm 2000

Tuyển tập, nhiều tập, nhiều tác giả. Đặng Mộng Lân chủ biên và sự tham gia của nhiều người khác. Dày khoảng 200 trang và 35 hình và 2 phụ bản. Giá ước 0đ70. Dự kiến in 30 000 bản, xuất bản quý IV năm 1978.

Công nghiệp luyện thép và nền kinh tế quốc dân

Nguyễn Văn Ngọc. Dày khoảng 250 trang. Giá ước 0đ80. Dự kiến in 7 000 bản. Xuất bản quý IV năm 1978.

Xin trân trọng giới thiệu với bạn đọc.

Tap chí HOẠT ĐỘNG KHOA HỌC